Hogeschool van Amsterdam

Armoede in een rijk land
Willibrorduslezing

Anna Custers
Lector Armoede Interventies

Creating Tomorrow

Vandaag

- Hoe staat het met armoede, schulden en bestaanszekerheid?
- In Heiloo?
- Hoe bereik je elkaar?

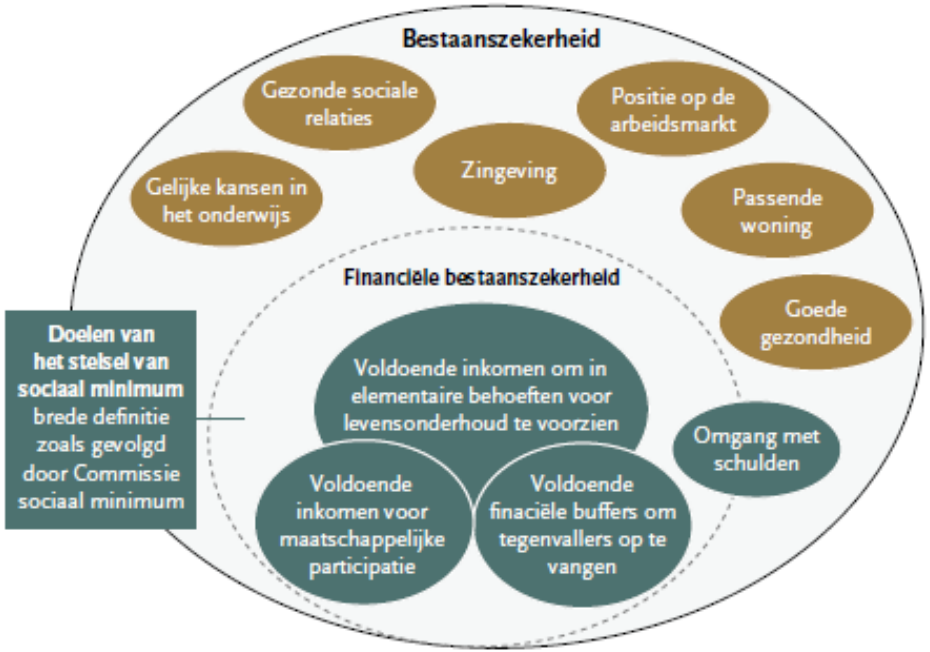
NIEUWS

‘Armoedeproblematiek kost samenleving jaarlijks 13 tot 20 miljard euro’

Armoede en schulden Volgens onderzoekers van Ecorys en vijf betrokken ministeries geven de hoge maatschappelijke kosten ‘een duidelijke rechtvaardiging’ voor ingrijpen door de overheid.

- De grootste kosten hangen samen met:
  - Productiviteitsverlies op de arbeidsmarkt (7-11,5 mljrd)
  - Mentale gezondheid en ggz-zorg (3-4,5 mlrjd)
  - Schuldenproblematiek (1-1,5mlrjd)
  - Sociale zekerheid (+/- 1 mlrjd)

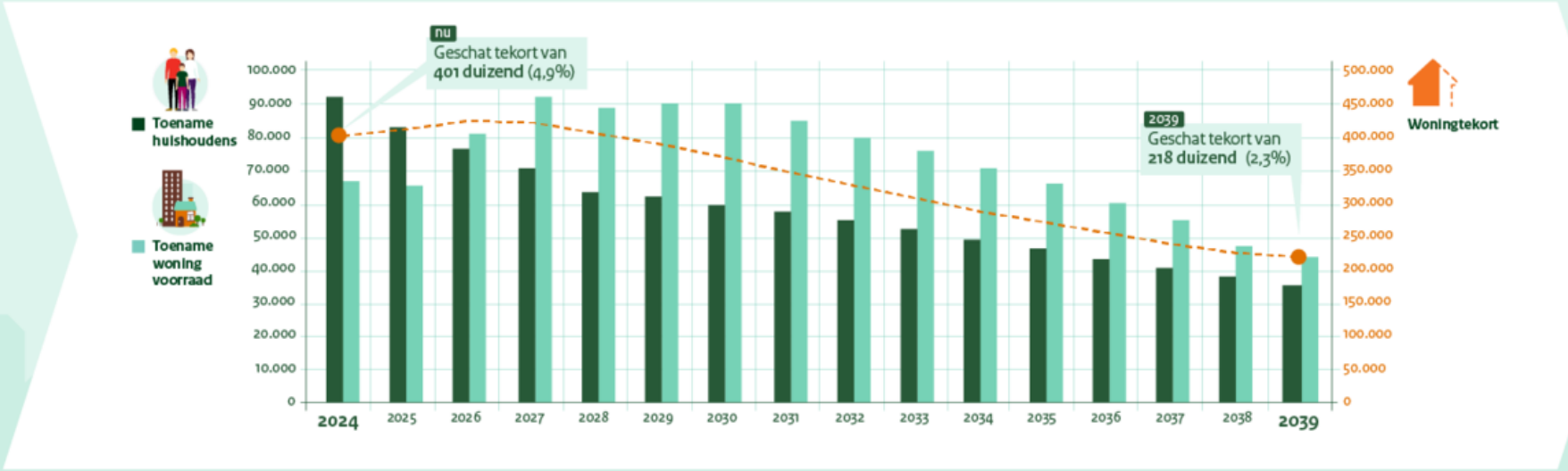
Bestaanszekerheid en financiële bestaanszekerheid, schematische weergave

Commissie Sociaal Minimum (2023), Een zeker bestaan, deel I.

Tekort aan (betaalbare) woningen

Prognose verloop 2024 - 2039

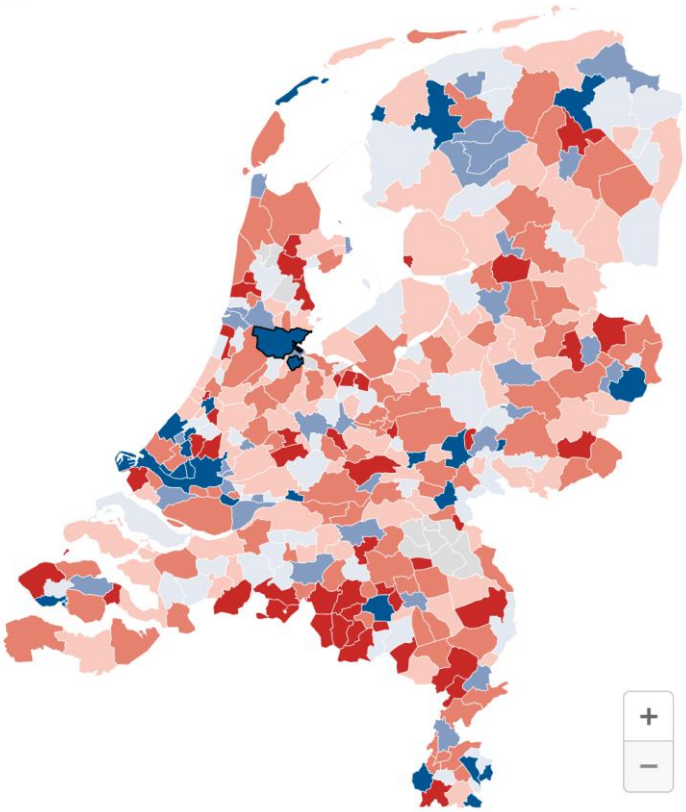
Het statistisch woningtekort uitgelegd | Home | Volkshuisvesting Nederland

Aandeel sociale huurwoningen per gemeente

Klik op een gemeente voor het percentage sociale huurwoningen

percentage

< 20% | 20%–25% | 25%–30% | 30%–35% | 35%–40% | ≥ 40%

KAART: TROUW | BRON: CBS | GEMEENTE-INDELING 2021

Gezondheidsverschillen zijn groot

LEVENSVERWACHTING

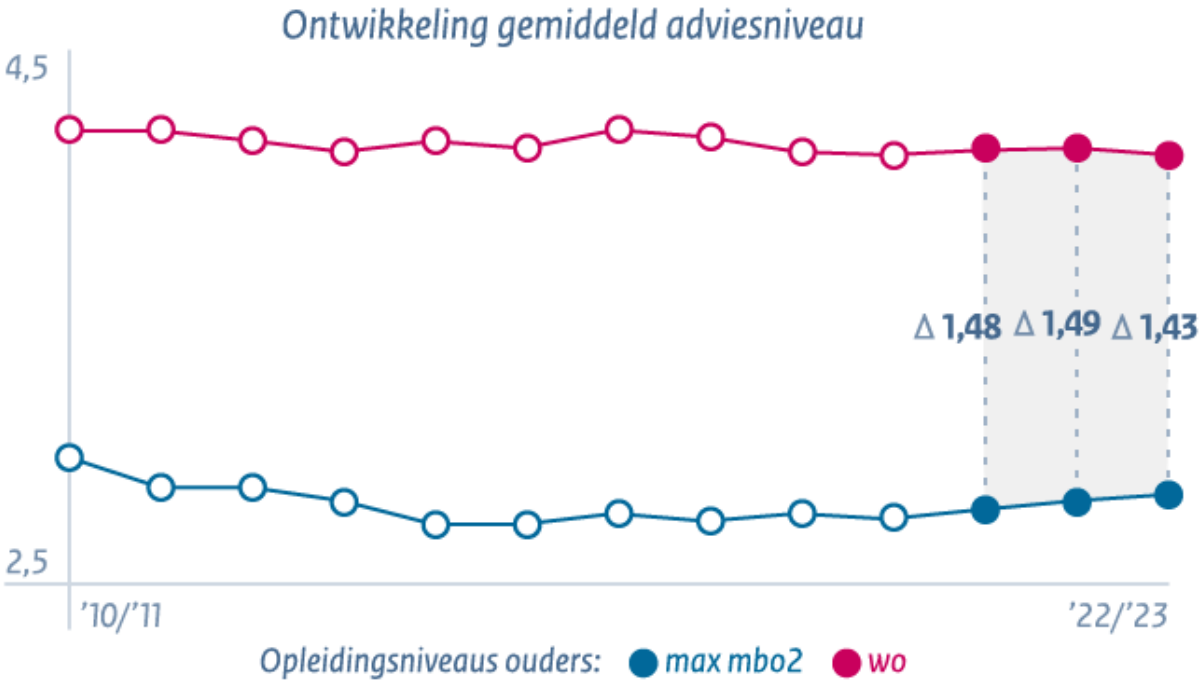
Mensen met een
laag inkomen leven

± 21 jaar

minder lang in **goed ervaren gezondheid**

Lage opleiding	Laag inkomen
♂ mannen met een lage opleiding leven **± 6,0 jaar** korter	♂ mannen met een laag inkomen leven **± 8,8 jaar** korter
♀ vrouwen met een lage opleiding leven **± 4,8 jaar** korter	♀ vrouwen met een laag inkomen leven **± 7,1 jaar** korter

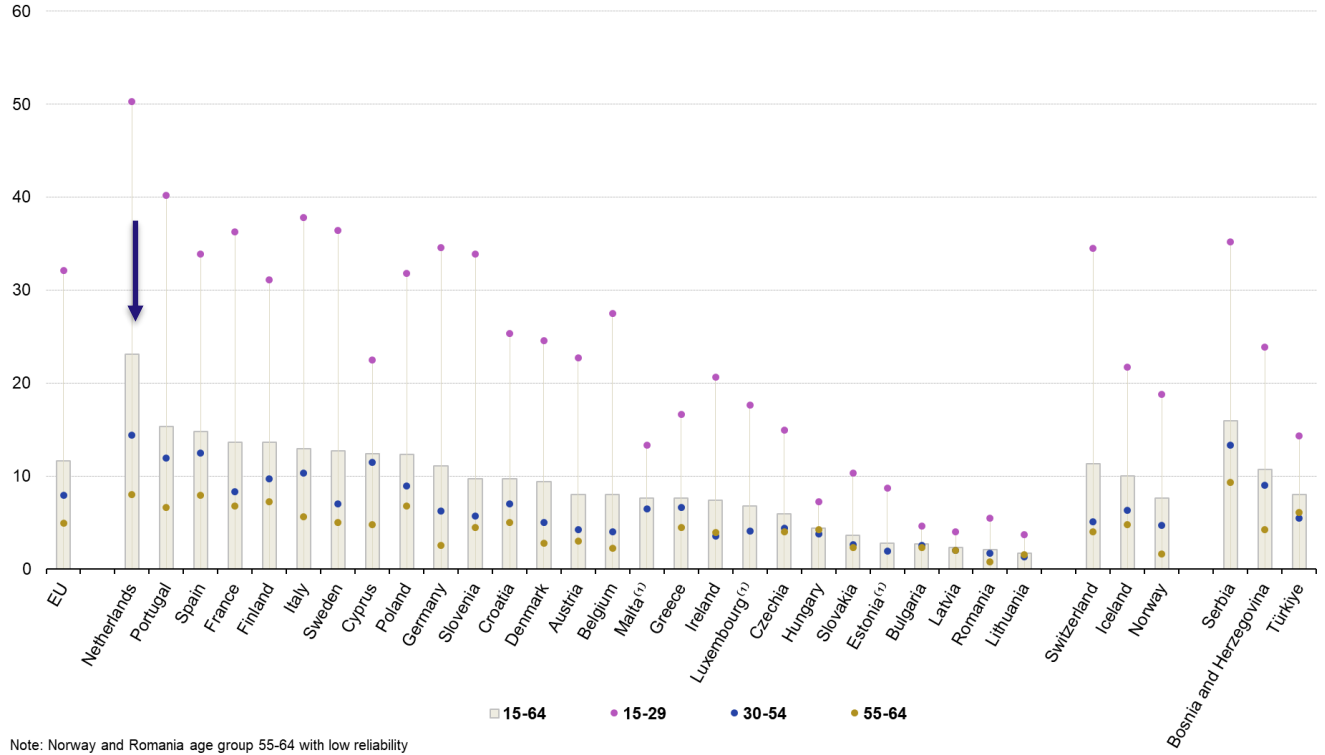
Het verschil in adviesniveau tussen leerlingen naar opleidingsniveau van ouders neemt toe.

- Kinderen van ouders die een praktische opleiding hebben gevolgd:
- Minder vaak havo en /of vwo-adviezen in po
- Stromen vaker af
- Stapelen minder in het vo en vervolgonderwijs

(Te) flexibele arbeidsmarkt

Temporary employment by age and country, 2023
(percentage of total employment)

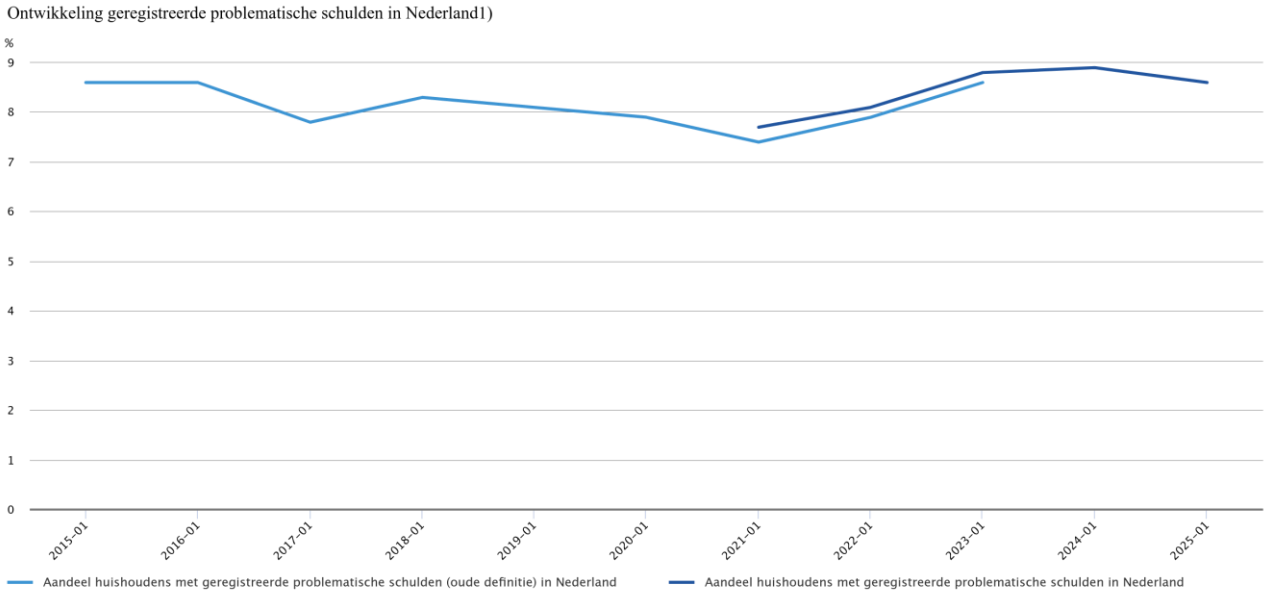

Note: Norway and Romania age group 55-64 with low reliability

(1) Missing values for age group 55-64 due to estimated value below publication threshold: Malta, Luxembourg and Estonia

Source: Eurostat (ad hoc extraction)

Problematische schulden onverminderd hoog

CBS Dashboard
Problematische Schulden

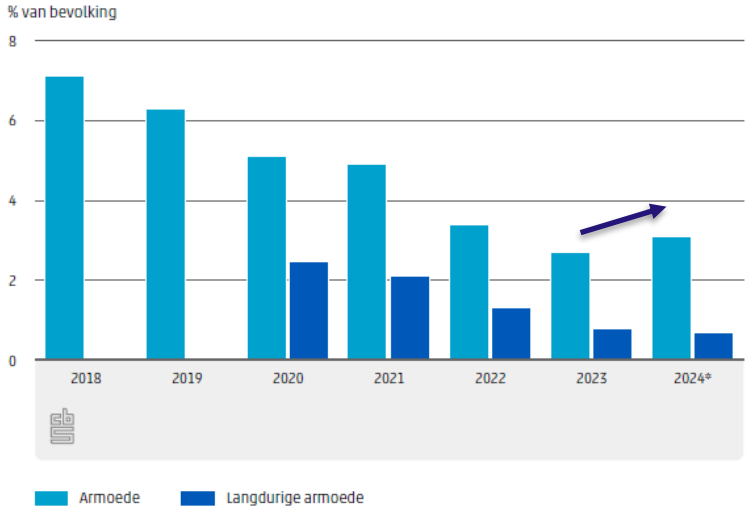
Systeemschuld: schulden bij de overheid of andere organisaties met een publieke functie

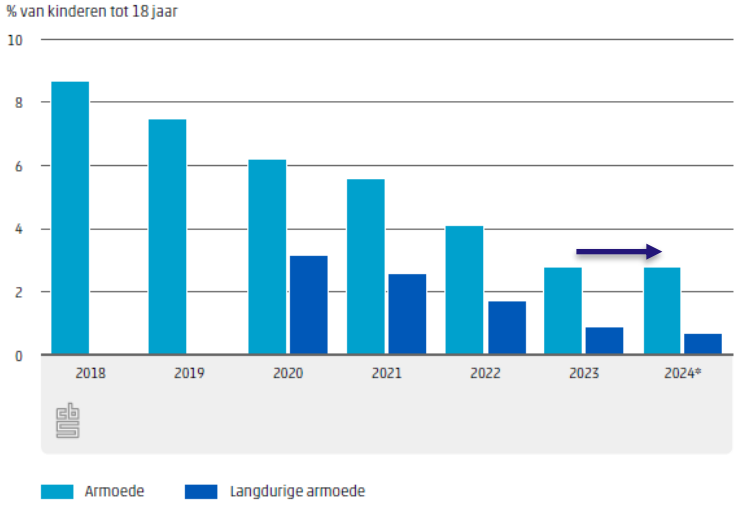
Fransman en Bakker (2020)

Enigzins grip op inkomensarmoede, maar wankelt

2.1.2 Percentage (langdurig) armen

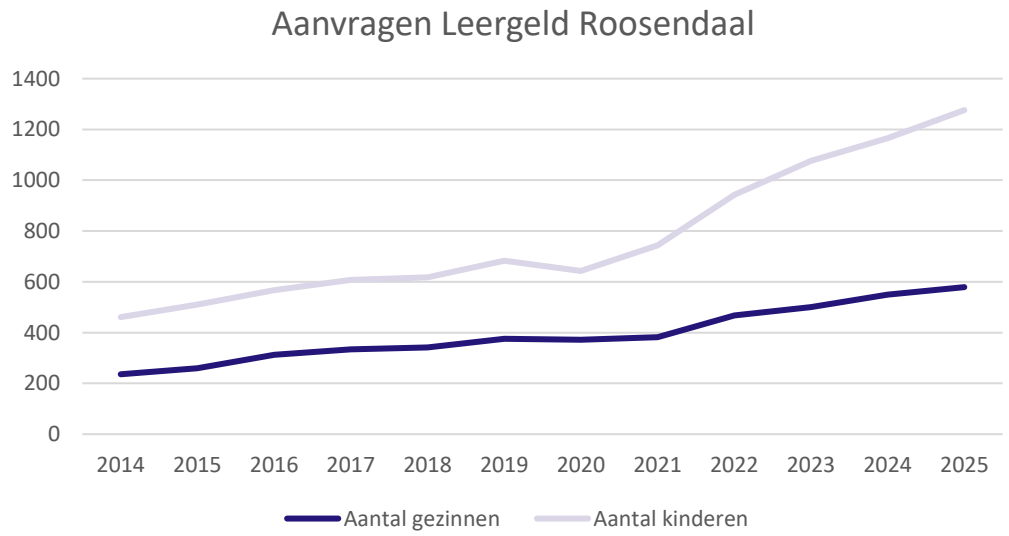

3.1.1 Kinderen in (langdurige) armoede

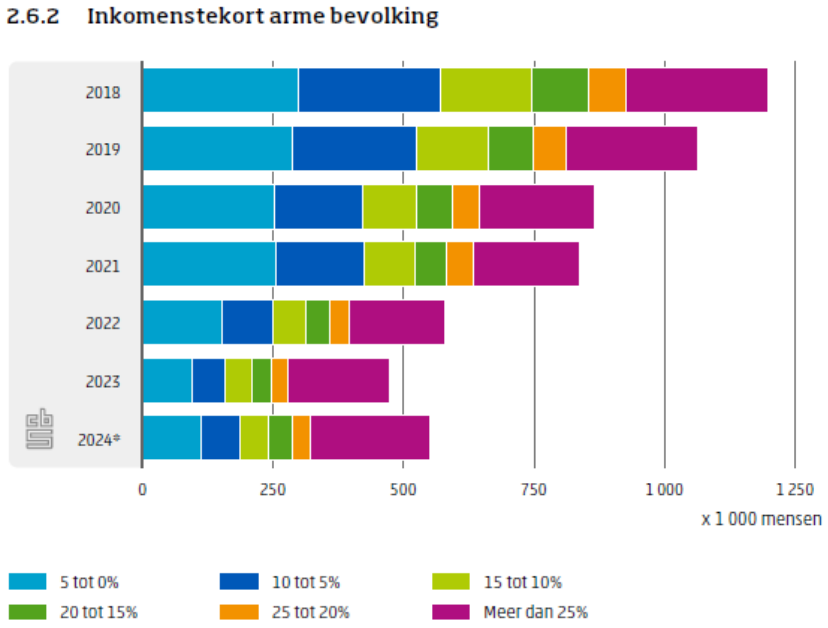

CBS (2025) Leven in armoede

Tegelijkertijd zien hulporganisaties (incidentele) hulpvragen toenemen

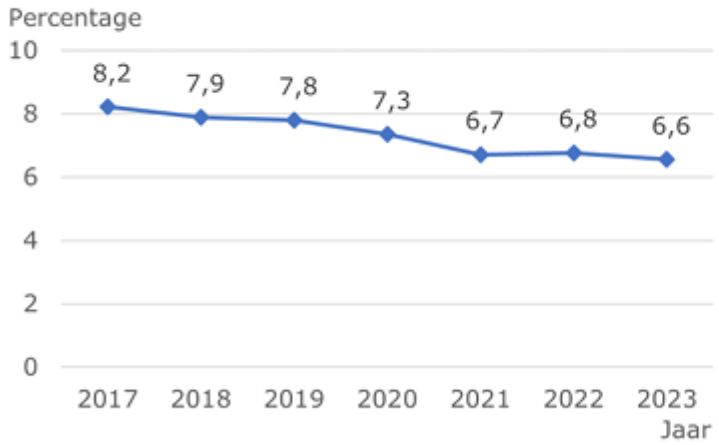
Daling voor mensen met een relatief lage armoede-intensiteit. Mediane armoede wordt dieper

 CBS (2025). Leven in Armoede.

Minder kinderen worden geboren in een gezin met een meervoudig kwetsbare situatie, maar problematiek verergert

Figuur 1: Percentage kinderen geboren in een gezin in een meervoudig kwetsbare situatie 2017 – 2023

morrow

KANSENONGELIJKHEID

In een slechte wijk staan baby's en hun moeders meteen met 2-0 achter

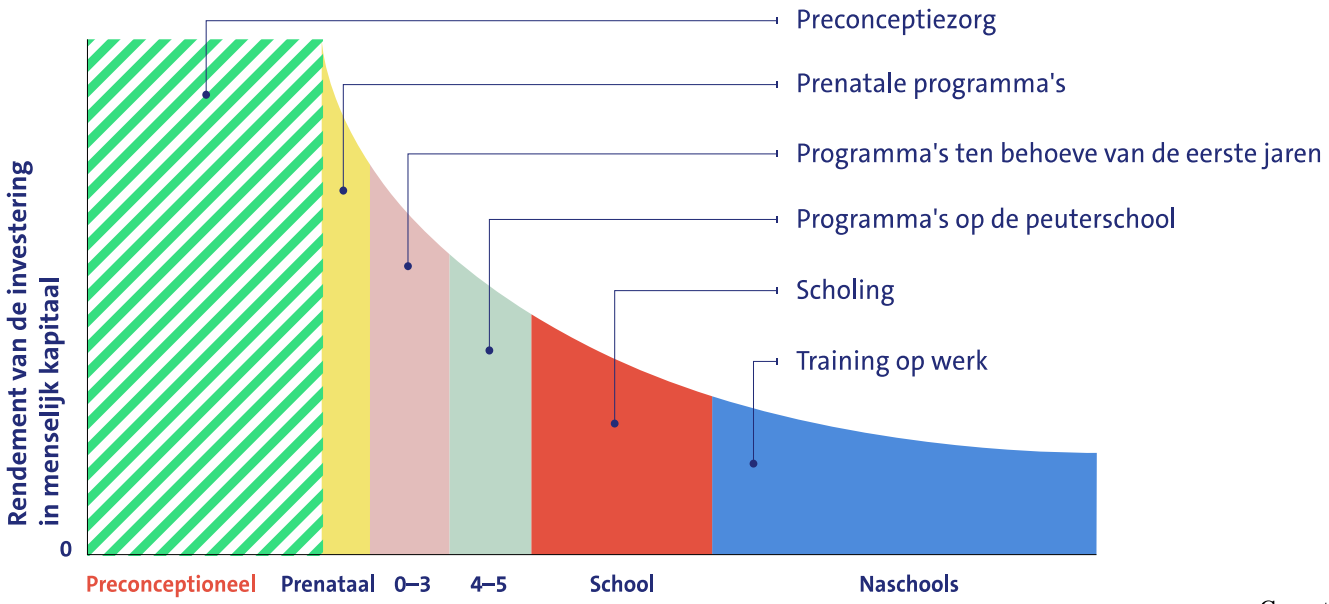
Mensen in kwetsbare wijken hebben vaker complicaties bij hun zwangerschap dan in de rest van Nederland.

Merve Özdemir

ROTTERDAM

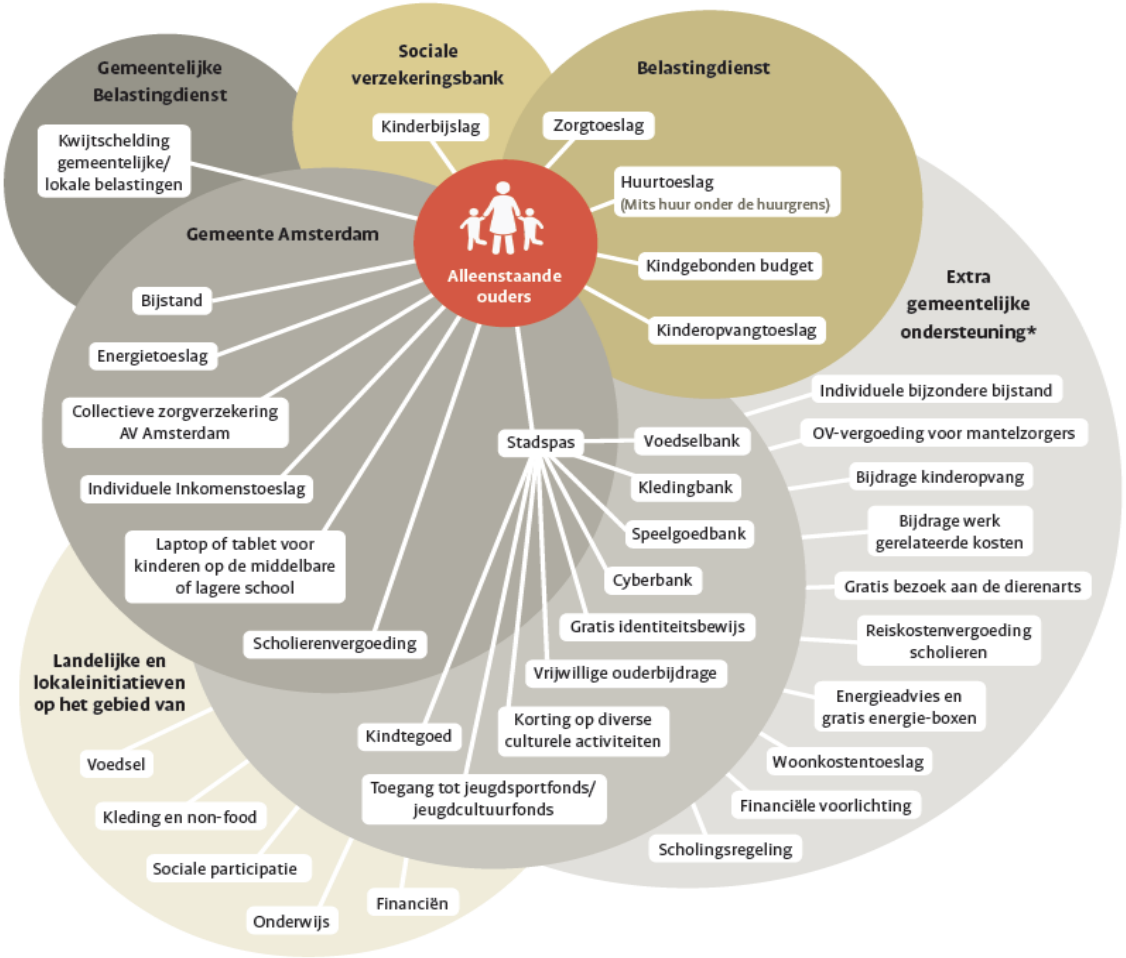
Investeren in het jonge leven: hoe vroeger hoe beter

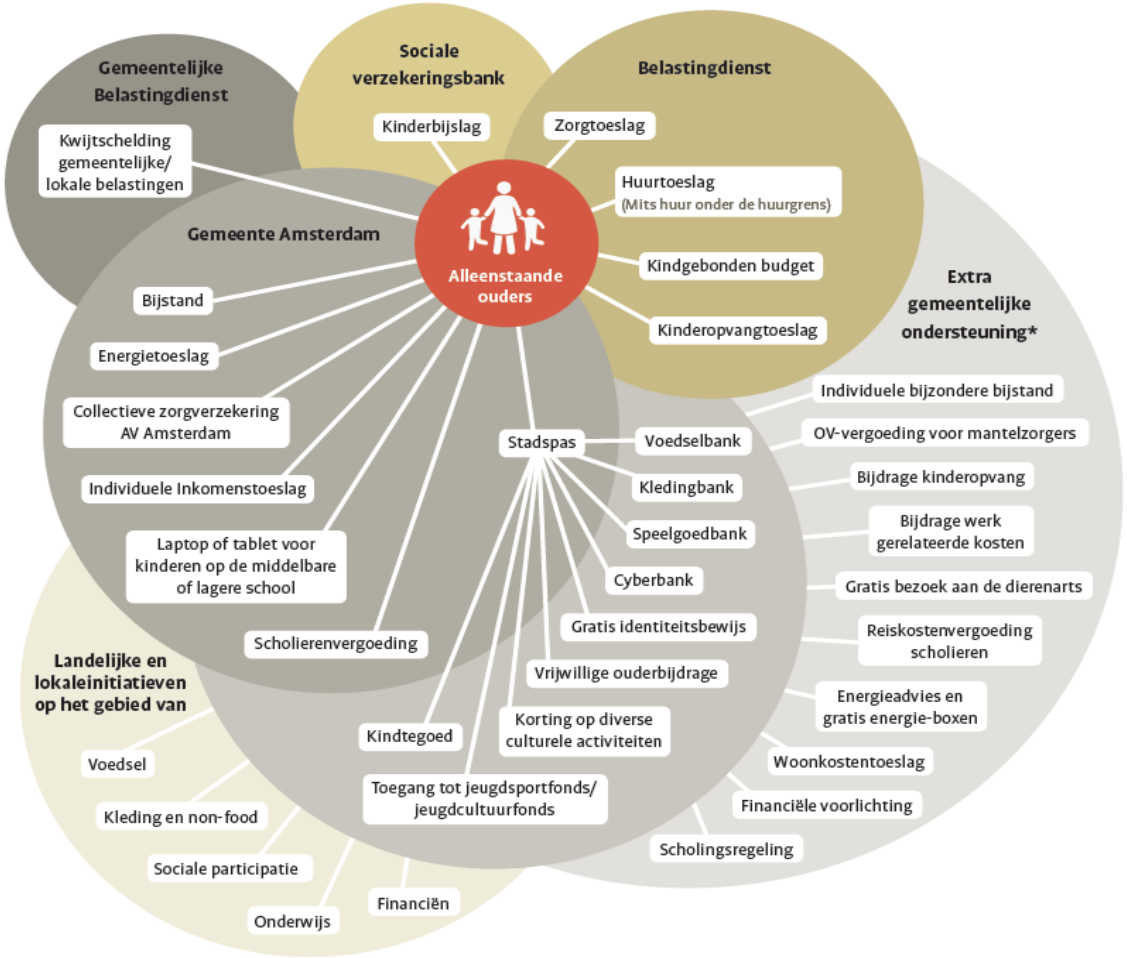
Source: James Heckman, Nobel Laureate in Economics

Dutch Heckman Consortium

Creating Tomorrow

Van Gaalen, C., Veerman, N., Wieman, G., van Horssen, C. (2023), Verkenning ‘ Onder de streep’: de bestedingsruimte van Amsterdammers met een onzeker bestaan. Programma Een (on)zeker bestaan in de stad (o.l.v. Aisa Amagir (HvA) en Monique Kremer (UvA)) Kenniscentrum Ongelijkheid, Amsterdam.

Wetsanalyse:
voor 14 regelingen;
70-125 juridisch relevante feiten

Van Gaalen, C., Veerman, N., Wieman, G., van Horssen, C. (2023), Verkenning ' Onder de streep': de bestedingsruimte van Amsterdammers met een onzeker bestaan. Programma Een (on)zeker bestaan in de stad (o.l.v. Aisa Amagir (HvA) en Monique Kremer (UvA)) Kenniscentrum Ongelijkheid, Amsterdam.

Systeem als stress factor

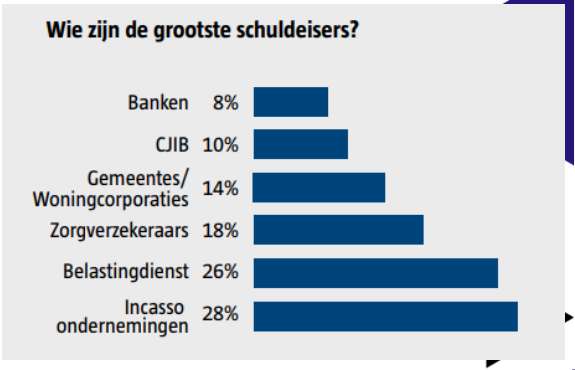
Financiële zorgen

Systeemstress:
er niet meer uitkomen,
afgewezen worden,
machteloosheid

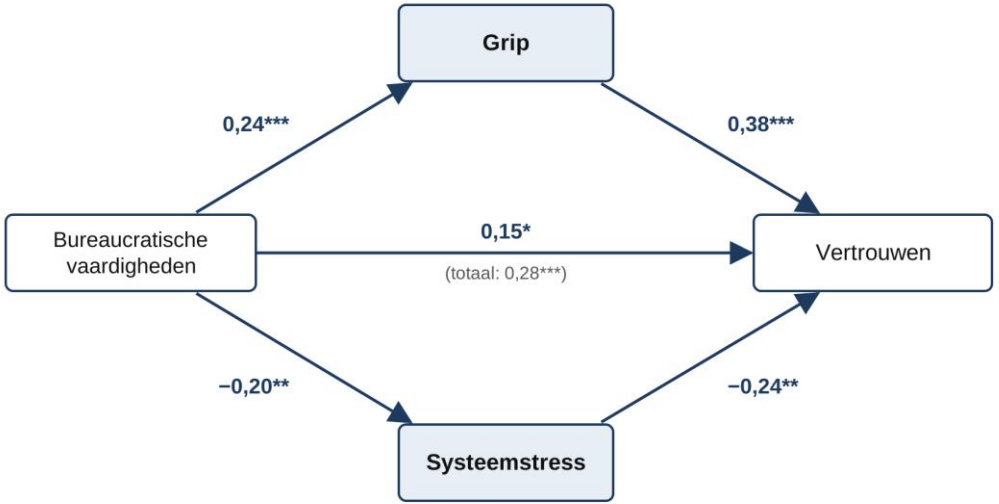
Systeemschuld:
overheid als schuldeiser

Armoede op zich

Sociale zekerheidsstelsel

- Wie beter overweg kan met regels, formulieren en procedures, ervaart meer grip op het eigen leven en minder stress in het contact met instanties.
- Mensen die beter rond kunnen komen, ervaren meer grip en minder systeemstress, en daardoor meer vertrouwen.

Indirect: via grip 0,09** [0,03; 0,15] · via systeemstress 0,05* [0,0003; 0,09] · totaal 0,14*** [0,06; 0,21]

Gestandaardiseerde coëfficiënten; gecontroleerd voor digitale en taalvaardigheid, rondkomen, gezondheid, sociaal kapitaal, contact met een sociaal professional, leeftijd, geslacht, migratieachtergrond, opleiding en bron van inkomen; residuen van grip en systeemstress gecorreleerd (r = −0,30); bootstrap met 1.000 trekkingen; n = 234. * p < .05; ** p < .01; *** p < .001

Voorlopige resultaten, ism Femke Roosma (UvA) en Marloes de Hoon (O&S Amsterdam), ihkv Kenniscentrum Ongelijkheid, programmalijn Werk en Inkomen.

Dus:

- Enerzijds verdieping van de problematiek:
  - Armoede
- Anderzijds lastig om grip te krijgen op:
  - Gezondheidsverschillen
  - Problematische schulden
  - Ongelijkheid in het onderwijs
- Context, o.a.:
  - Tekort betaalbare woningen
  - Onzekere arbeidsmarkt, en onzekere inkomensposities

Armoede staat niet op zichzelf, het is absoluut en relatief

Heiloo in landelijke top 30 gemeenten met relatief de meeste miljonairs

Nieuws do 29 okt 2026, 10:05 ▪ Update: 10:16

- Ongeveer 400 huishoudens in armoede (3,7% van de huishoudens in Heiloo tov 6% landelijk)
- Nog eens 600 net daarboven (5,5% van de huishoudens in Heiloo tov 6,8% landelijk)
- +/- 30-35 gezinnen in armoede met minderjarige kinderen (7,7%)
- 40 huishoudens in armoede met problematische schulden (10%)
- Voornaamste bron van inkomsten:
  - Bijstand (33%)
  - Pensioen (31%)
  - Arbeidsongeschikt (10%)
  - Ondernemers (10%)
  - Werkende armen overig (5%)

Rol van de gemeente en informele – hoe bereik je elkaar?

Rol lokaal beleid

- Hoe kun je lokaal van incidenteel naar structureel beleid verschuiven?
  - Verminderen niet-gebruik door **datakoppeling**
  - Baseer regelingen op minder verschillende voorwaarden
  - Kijk naar bijvoorbeeld Wageningen, **Gewoon Geld Geven**
  - Doorontwikkeling schuldhulpverlening, bijvoorbeeld versnelde schuldenafkoop

- Voorbeelden integrale aanpak
  - **Familiescholen**

Systeem-aanpassingen: Gewoon Geld Geven

Stap 1

STAP 1

Geld geven

- 2 jaar
- €150 per maand
- Minstens 600 gezinnen
- Zonder verplichtingen en tegenprestaties

Stap 2

STAP 2

Onderzoeken

- Succes- en faalfactoren
- Effecten op gezin
- Businesscase kosten en opbrengsten
- Noodzakelijke systeemaanpassingen

Over het onderzoek →

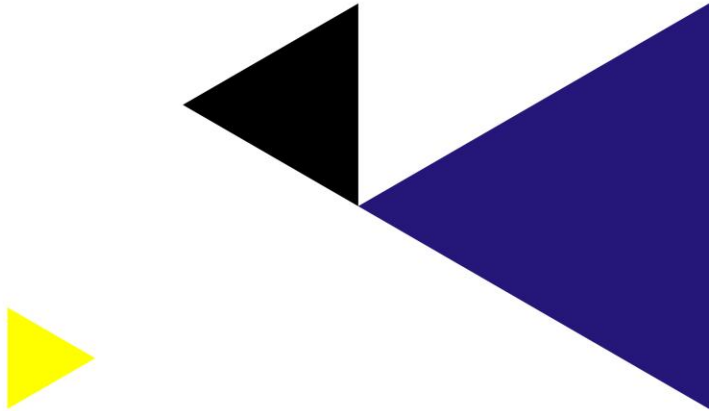
Stap 3

STAP 3

Maatschappelijk agenderen

- Het verhaal achter armoede
- Weeffouten in het maatschappelijk systeem die mensen in armoede houden

Hulp zoeken is lastig

Vanuit welke hoek?

Openstaan voor hulp vanuit verschillende partijen

Informele organisaties	29%	#1
Gemeente/Schuldhulpverlener	27%	#2
Familie	17%	#3
Persoonlijke contacten	13%	#4
Werkgever	10%	#5

Veel moeite met rondkomen, onder modaal

Gemeente/Schuldhulpverlener	41%
Informele organisaties	41%
Familie	33%
Werkgever	28%
Persoonlijke contacten	16%

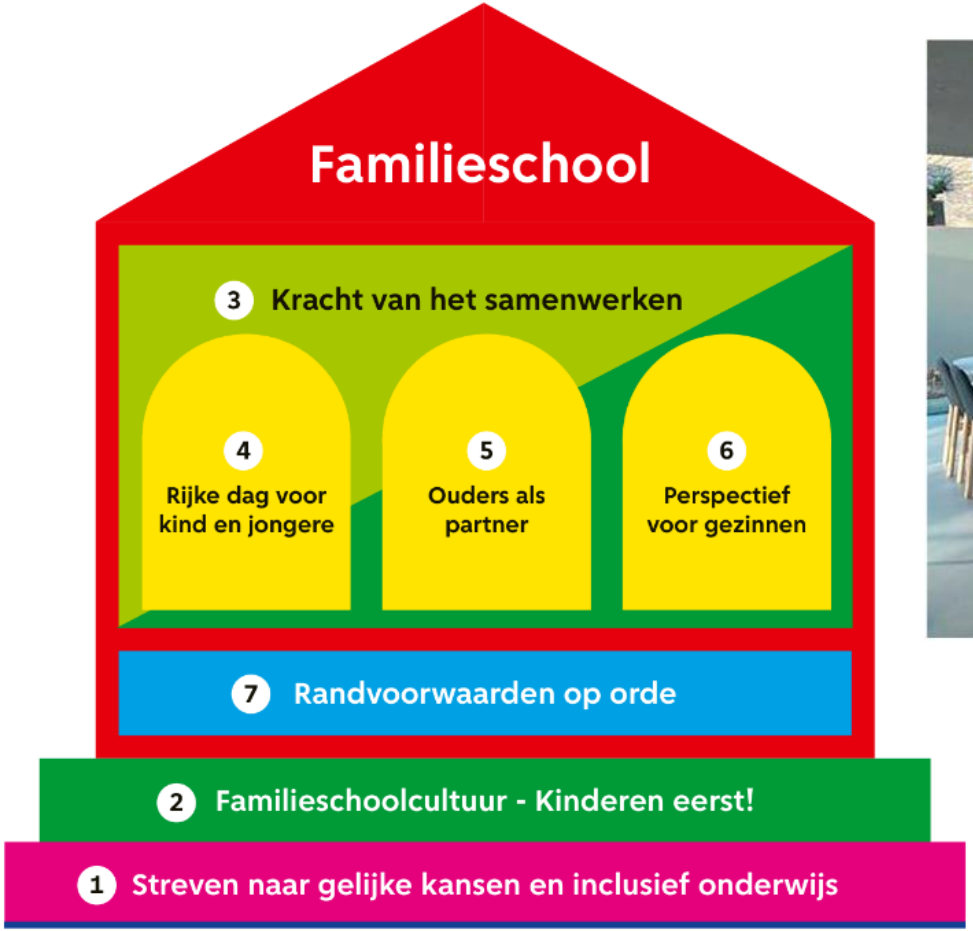
Helemaal geen moeite met rondkomen, > modaal

I&O Research (2023). Armoede, sociaal netwerk en minimaregelingen in Nederland

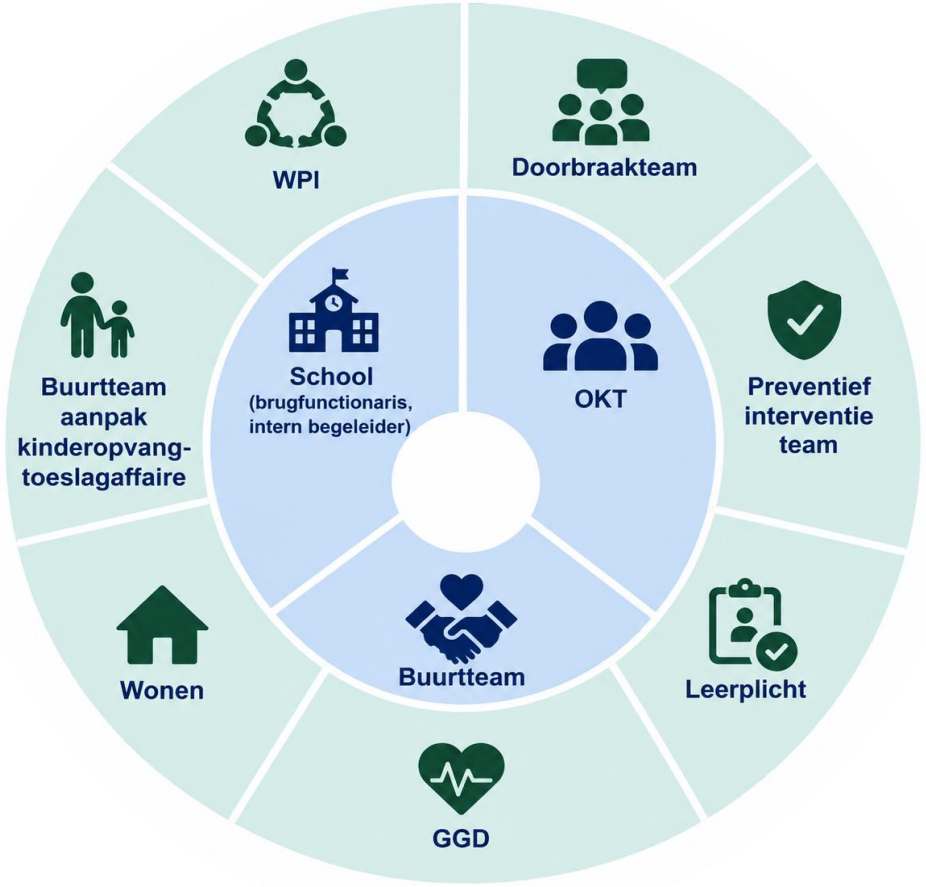
Waar signaleren? Wie heeft er allemaal mee te maken?

- Schuldhulpverlener
- Vrijwilligers schuldhulp
- Sociaal Raadsman/vrouw
- Maatschappelijk werker
- Jeugdhulp en zorg
- Scholen (vo en po), leerkrachten, ib-ers, brugfunctionarissen
- Jongerenwerkers
- Woningcorporaties
- GGZ enz.

- Buur, inloophuis, kerk, moskee, verenigingen

Familieschool
3 Kracht van het samenwerken
4 Rijke dag voor kind en jongere
5 Ouders als partner
6 Perspectief voor gezinnen
7 Randvoorwaarden op orde
2 Familieschoolcultuur - Kinderen eerst!
1 Streven naar gelijke kansen en inclusief onderwijs

FAMILIE SERVICE PUNT

Eerste ring:

kern van het fixer team op school.

Tweede ring:

- is bekend met doelstellingen en mandaat fixer team, korte lijnen.
- Levert op verzoek van fixer-team snel en doeltreffend.

Naast de hier genoemde partijen kun je breder denken aan Sociaal Raadslieden, projectleider Familieschool, ervaringsdeskundigen, informele partijen, Doorstart coaches WPI, etc.

Samenwerking informeel-formeel

Samenwerken aan een optimale klantreis

Gedeelde smart

Hoe informele schuldhulp bijdraagt aan het verminderen van financiële stress

'Alles in relatie': een verkenning van de samenwerking tussen formele en informele initiatieven in de Utrechtse schuldhulpketen

Beeld van Kansfonds gemaakt door Linelle Deunk.

Louella kent de hardnekkige vooroordelen van leven in armoede: ‘Hoe komt zij aan die spullen?’ Mensen denken dat je huis een rommel is als je weinig geld hebt om van te leven. Aan de inrichting van haar woning zie je dat niet. Louella houdt van kleur en mooie dingen, dat heeft niets met geld te maken. Ze is blij dat ze met haar werk anderen kan helpen hun koers te bepalen. Ook is ze trotse oma en maakt het thuis gezellig met haar kinderen en kleinkind: ‘Liefde geven kost niets’.

Beeld van Kansfonds gemaakt door Linelle Deunk.

Voor meer info:
a.l.custers@hva.nl

Armoede in een rijk land

www.hva.nl/armoede

Anna Custers – Sociale Vraagstukken